

CRTKANO O ŠIRENJU PROSTORA SVOGA ŠATORA

Marko Padovan, Vela Luka
marko@timbolje.com

Prostorni planovi iskaz su prostornih želja i potreba jedne sredine obuzdanih politikom koja ih naručuje i strukom koja ih piše.

Danas gotovo svatko želi nešto normalno, klasično-ali-moderno, a ta naizgled bezvremenost, u kombinaciji s dostupnom tehnologijom građenja i aktualnim načinom korištenja prostora, nužno dovodi do određenog stila ili makar prepoznatljivog oblikovanja nekog vremena. Stvari su ionako lijepe jer su stare tako da će idućim generacijama sve to što mi makar i nevješto radimo ionako biti lijepo. Sadašnjost je uvijek ružna kad se od nje puno očekuje, a najviše se očekuje od sadašnjosti kada se živi za trenutak, kada se eutanazira prošlost i abortira budućnost.

Koja rečenica o nagibu krova, istaku vijenca i debljini kamena na fasadi kao i često propisana ambijentalna usklađenost ne jamči čuvanje ambijentalnih vrijednosti čak ni onda kad bismo uopće i znali što je to naš ambijent, a ambijent je po definiciji okolina; životna sredina i ozračje koje vlada u njoj. Nisam siguran da se danas i smije zazivati zaštita životne sredine bez određenih sankcija osim u ovom površnom scenografskom smislu. Kod nas je ambijentalna vrijednost u materijalnom i društvenom smislu vjerojatno prirodnost, umjerenost ili normalnost i svaka arhitektura koja to uvažava je s tim ambijentalno usklađena. Tradicionalna arhitektura na koju se prvo pomišlja kad se spominje ambijent je arhitektura koja prvenstveno štiti od svih vanjskih utjecaja, surove prirode i nepozvanog gosta, zatvara se u sebe i otvara se minimalnim otvorima i istacima dok se sjenoviti i zaštićeni vanjski prostor ostvaruje jedino unutar tradicionalnog dvora koji nastaje između gusto izgrađene strukture koja je

*Sadašnjost je uvijek ružna
kad se od nje puno očekuje,
a najviše se očekuje od
sadašnjosti kada se živi za
trenutak, kada se eutanazira
prošlost i abortira budućnost.*

potpuno nepoznata i nemoguća na periferiji koja se danas najviše izgrađuje, ali ne i urbanizira. Tu je zapravo i propisana samostojeća individualna izgradnja, a viši ogradni zidovi kao i funkcionalno uređivanje obale potpuno su zabranjeni iako su izvorni i gradotvorni. Uz to, takav tradicionalni arhitektonski jezik vezan je u pravilu za zgrade manjeg mjerila koje su grupiranjem izgrađivale grad ili pak bile izolirana ribarska ili ratarska kućišta dok se ovdje danas radi o zgradama, dimenzijama bližim tradicionalnim palačama koje su u našoj sredini bile rijetkost. Palače su ipak prisutne u širem sredozemnom okruženju i redovito podrazumijevaju značajne istake krovništa blažeg nagiba kao uobičajen mediteranski arhitektonski element, a ne nikakav kontinentalni kako se često krivo tumači i zbog toga nerijetko i zabranjuje u našim planovima. Suvremena ladanjska arhitektura odgovara potrebama današnjeg života i u fokus stavlja otvorenost pročelja za postizanje panoramskog pogleda na more i velike vanjske prostore ispred njih koje je potrebno dobro zaštititi od visokog ljetnog sunca, a dopustiti ulaz niskog zimskog sunca poput suncobrana. Potrebno je i zaštititi se od kiše nošene vjetrom kao kišobranom jer je danas strah od stajanja vani dok kiši manji, možda i zbog još jednog domobrana - gromobrana.



AI generirane ilustracije.
Dall-E2 image generator & Marko Padovan

Pravedna ruka struke i politike u nedostatku stvarne snage da urbanizira bavi se dekoriranjem tuđih domova dok se ljudi samoorganiziraju kako bi probili putove i doveli infrastrukturu. Naš narod je ozbiljno shvatio svoju stvarnu ulogu nositelja suvereniteta u tom slobodnom društvu na ipak od nas zauzetom prostoru i zato ovdje stvari srećom baš i ne idu po planu.

U konačnici, suvremeni dom je prostor dokolice jer je odvojen od prostora rada. On se u osnovi danas ne razlikuje od kuće za odmor osim u broju kupaonica. Kada je rad i prisutan u kući on je uglavnom virtualan i ne podređuje sebi prostor. Čak je i kuhanje kao najveća radna aktivnost u kući izgubila vlastiti prostor.

Popularna pak nepoželjnost racionalnijih višestambenih zgrada i nužnih nadogradnji postojećih obiteljskih kuća i njihovo toleriranje kao nužnog zla odraz je težnje za stvaranjem lijepe razglednice, ali je posljedično i antidemografska politika.

Veća ograničenja gradnje u prostorima koji su ionako za gradnju oduvijek planirani, znače dodatno poskupljenje već skupe gradnje na skupoj zemlji što si lakše priuštiti mogu oni koji su došli ovdje umrijeti, nego oni koji su ostali ovdje živjeti. Naši dobrostojeći imigranti spontane su izbjeglice pred navalom navođenih izbjeglica. Svoje prostore su iz konformizma prepustili drugima da bi se sada iz istog konformizma prepustili tuđem prostoru koji ih romantično vraća u ambijent koji su izgubili, a koji ćemo, ako sve bude išlo po planu, i mi izgubiti s njima ili bez njih.

Opći je trend štititi se isključivo od sebe samih pa tako i čuvati prostor namijenjen eksploataciji od eksploatacije i romantizirati povijesne izgrađene strukture dok se društvena supstanca koja je takve strukture iznjedrila zatire ili svodi na folklor.

Tradicionalne kamene kuće s ognjištima i kućnim svetištima naseljavaju dobrostojeći samci

i umirovljenici, digitalni nomadi, napredni i drukčiji dok se primitivne višečlane obitelji s malom djecom smještaju u modernističke košnice subvencionirane stanogradnje.

Zanimljivo je kako se sva ograničenja u oblikovanju odnose uvijek samo na klasično oblikovanje, dok suvremeno oblikovanje nema nikakvo oblikovno ograničenje. Primjerice, ranije spomenutu zaštitu od sunca redovito se ne smije ostvarivati istakom običnog kosog krova dok se ista stvar smije postići istakom ravnog krova. To dolazi od modernističkog arhitektonskog školovanja koje kod izrađivača planova usađuje stav kako se kvalitetno kreativno izražavati u prostoru može jedino kroz suvremeno oblikovanje lišeno arhitektonskog jezika, a da je klasično oblikovanje relikv prošlosti koje je prihvatljivo samo ako je dovoljno obuzdano da ne izlazi iz onih okvira skromne tradicionalne gradnje. Politika (osim ako nije prosvijećena) kao ni javnost u pravilu ne dijele taj stav, ali u šumi odredbi koje nitko ne čita to se provlači kao i štetni lijekovi i okupacijski zakoni. Mi smo stado koje Pismo ne čita već sluša od tumača kojem vjeruje.

Nekim čudom okupacijska dogma raznolikosti prisilno je obuhvatila samo ljude, obitelji i narode, a za kuće i naselja ne pokazuje osobit interes. Nova inačica kulturne revolucije nema ni vlastiti stil kojim bi oblikovala novu materijalnu stvarnost. Ona je parazitska i podstanarska. Leš domaćina se ovoga puta ne kremira niti baca u jamu već balzamira i reproducira, sad već i umjetnom inteligencijom.

Naglasak svih suvremenih prostornih i urbanističkih planova, kao i općenito zakona, jest civilizirano i s distance zaštititi prostor od nas domaćih divljaka koji zapravo jedini zasad s tim prostorom i živimo. Često mnogima na štetu i nikome u korist, a na hvalu i slavu jedino nevješto sastavljenom birokratskom tekstu. Pravedna ruka struke i politike u nedostatku stvarne snage da izvlašćuje, otkupljuje, širi ceste i dovodi infrastrukturu odnosno urbanizira bavi se dekoriranjem tuđih domova kroz odredbe prostornog plana kojima se određuju boje, materijali i detalji nečije kuće dok se ljudi samoorganiziraju kako bi probili putove i doveli infrastrukturu. Naš narod je ozbiljno shvatio svoju stvarnu ulogu nositelja suvereniteta u tom slobodnom društvu na ipak od nas zauzetom prostoru i zato ovdje stvari srećom baš i ne idu po planu.